

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Українська традиційна звичаєва обрядовість

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма Етнологія

Спеціальність В9 Історія та археологія

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 6 від "11" грудня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Українська традиційна звичаєва обрядовість
Викладач (-і)	Боян-Гладка С.П.
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-87
E-mail викладача	svitlana.boian-hladka@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 12 годин лекцій, 18 годин семінарських занять, 60 годин самостійна робота
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації щовівторка після занять з 14.00 до 15.00 в 619.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Викладання курсу «Українська традиційна звичаєва обрядовість» є важливим напрямом, складовою частиною навчального процесу для студентів спеціальності «Етнологія», результатом якого є глибоке засвоєння ними знань про традиційну обрядовість українців. Воно сприяє збагаченню значного колориту знань про календарні та родинно-побутові обряди українців і кожної етнографічної групи зокрема. Стає запорукою їх усвідомленого значення обрядовості в життєдіяльності суспільства та зміцненню родинних зв'язків, а також допомагає студентській молоді прищепити любов до свого минулого, звичаїв, традицій і зберігаючи їх передавати з покоління в покоління. Творче засвоєння теоретичних знань з даного курсу слугує збереженню і формуванню в молодого покоління давніх звичаїв та обрядів. Вивчення обрядовості українців, зокрема сімейних звичаїв і обрядів, календарних обрядів та звичаїв дасть змогу збагатити знання студентів не тільки етнографії, але й вивчити традиційну звичаєву обрядовість з практичної сторони.</p> <p>Предмет курсу спрямований на розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Ця навчальна дисципліна дає уявлення про традиції, звичаї, обряди українців з дохристиянських часів до сьогодення і забезпечує розуміння системного зв'язку всіх складових традиційної обрядовості – етнографії, духовної культури, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета навчальної дисципліни “Українська традиційна звичаєва обрядовість” є формування у студентів поглибленого розуміння фундаментальних понять календарної і сімейної обрядовості, оволодіння сучасними методами етнології, вивчення історичної специфіки національної культурної традиції та тенденцій сучасних соціокультурних трансформацій в культурі етнографічних регіонів України. Для її досягнення вивчаються складові традиційної обрядовості українців; формування у студентів навичок самостійної наукової роботи; методики проведення письмових контрольних робіт як форм і методів контролю знань студентів; методики використання технічних засобів навчання</p> <p>Основними цілями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ознайомити студентів з обрядами календарного циклу, • вивчити зв'язок календарних обрядів з космогонічними явищами та з сімейно-побутовими обрядами, показавши їхню специфіку, • дослідити закономірності їх функціонування і розвитку, що в наш час стає вагомим практичним засобом забезпечення оптимальності соціального 	

функціонування і гуманізації суспільного життя,

- розвинути у магістрантів почуття патріотизму, національної свідомості, високого рівня освіченості та культурного розвитку;
- формувати у магістрантів широкий загальнокультурний гуманістичний світогляд;
- забезпечити розуміння зв'язку всіх складових традиційної обрядовості.
- У результаті вивчення дисципліни магістранти повинні знати:
- предмет і проблематику курсу;
- визначення та зміст ключових наукових понять;
- типологізацію обрядовості, їх локальні відмінності між етнографічними регіонами України;
- календарні обряди в яких присутнє явище дуалізму, його значення;
- взаємозалежність календарної обрядовості з місячним, землеробським, скотарським календарями;
- особливості сімейної обрядовості: весілля, хрестин, похоронів;
- головні тенденції матеріальної культури: побут, одяг, їжа;
- теоретичний матеріал курсу;
- джерела і наукову літературу до навчального курсу.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

- Загальні компетентності:
- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність працювати автономно.
- ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності:

- СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні, етнографічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.
- СК02. Здатність здійснювати історичні, археологічні й етнологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.
- СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії, археології та етнології.
- СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії, археології та етнології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.
- СК05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або етнології.
- СК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.
- СК08. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології, етнології з європейськими та євроатлантичними інституціями.
- СК09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії, археології та етнології.
- СК10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної

етики.

- СК11. Здатність планувати і виконувати наукові дослідження в галузі історії, археології та етнології.
- СК12. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

Програмні результати навчання

- ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.
- ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.
- ПР06. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.
- ПР08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових, археологічних й етнографічних експедиціях тощо.
- ПР10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень і презентувати їх у доповідях, публікаціях державною та іноземною мовами із дотриманням принципів академічної доброчесності та професійної етики.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1-й семестр	032 «Історія та археологія» ОП Етнологія	1-й курс	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	семінари	самост. роб
Тема 1. Українська традиційна звичаєва обрядовість. Вступ.	2		6
Тема 2. Традиційна весільна обрядовість українців.	2	2	6
Тема 3. Родильна обрядовість: пологи, хрестини.	2	2	8
Тема 4. Українська поховальна обрядовість.	2	2	8
Тема 5. Традиційна зимова календарна обрядовість українців	2	2	8
Тема 6. Весняна календарна обрядовість		4	8

Тема 7. Календарна обрядовість літнього та осіннього циклу		4	8
Тема. 8. Календарна обрядовість осіннього циклу українців.	2	2	8
ЗАГ:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Підсумковий контроль рівня знань та успішності здобувачів відбувається у формі заліку. Підсумковий контроль рівня знань та успішності здобувачів відбувається у формі заліку. Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 30 балів), балу за контрольну роботу (максимально 50 балів) і балу за індивідуальну роботу (максимально 20 балів) та в сукупності становить максимально 100 балів</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з дисципліни. Контрольна робота включає: 50 тестових питань (по 1 балу за кожне питання).</p>
Семінарські заняття	<p>У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики.</p> <p>Оцінювання знань та науково-пошукової роботи здобувачів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання:</p> <p>«відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p>«добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>«задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>«незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в</p>

	першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.
Самостійна робота та індивідуальне завдання	Самостійна робота здобувача є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вдосконалення навичок і вміння працювати з науковою літературою та джерелами. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем здійснюється у вигляді тестового контролю. Індивідуальне завдання – написання есе на запропоновану тему.
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Здобувач (ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» і виконання усіх видів робіт, набору 50 і більше балів.
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – залік . Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Для того, щоб отримати залік, необхідно виконати всі види роботи не менше 50 балів. Підсумковий бал складається з суми за семінарське заняття (максимально 30 балів), контрольна робота (максимально 50 балів), індивідуальна робота (максимум 20 балів). У сумі становить 100 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Контрольна письмова робота виконується студентами на 9 семінарському занятті.

Академічна доброчесність:

Як викладач, так і студент, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Кодексу честі ПНУ <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає прездачу усіх невиконаних завдань в силу запізньєн на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та здачі індивідуальних робіт – вівторок, 14.00 год. – 15.00 год.

Пропущене заняття студент може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо.

Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Борисенко В. К. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців: навч. посібник для студ. вищих навч. закл.; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : Унісерв, 2000. - 190 с.
2. Боряк О.О. Україна: етнокультурна мозаїка; голов. ред. С. Головка. - К. : Либідь, 2006. - 328 с.
3. Босий О. Міф, символ, орнамент: історія, символіка та композиція укр. орнаментики : [метод. посіб.]; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Нац. музей архіт. та побуту України. - Вінниця : Данилюк В. Г., 2011. - 119 с.
4. Боян-Гладка С.П. Язичницькі свята українського народу: традиція і сьогодення // International Scientific and Practical Conference "WORLD SCIENCE". № 10(26), Vol.4, October 2017. – P. 68 – 71.
5. Боян С.П., Семенюк О. Очисний обряд при народженні дитини у традиційній обрядовості бойків // Вісник Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (Серія історія). – Івано-Франківськ, 2014. – Вип. XXV. – С. 168 – 174
6. Боян С. П. Елементи синкретизму в календарній обрядовості бойків // Карпати: людина, етнос, цивілізація. – Карпати: людина, етнос, цивілізація. – 2014. – Вип. 5 – С. 178 – 186
7. Боян С. П. Локальні особливості Зелених свят на Бойківщині: традиційні звичаї і обряди // Галичина. Всеукраїнський і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. - Івано-Франківськ, 2012. Ч. 24 – С. 53 – 62.
8. Боян Світлана. Головні християнські свята календарного обрядового комплексу бойків // Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 17: Українсько-польське-білоруське сусідство: ХХ століття / НАН України, Інститут українознавства імені І. Крип'якевича; голова редколегії Я. Ісасвич, М. Литвин, В. Футала. – Львів, 2008. – С. 492 – 500.
9. Боян С.П. Культ померлих в календарній обрядовості бойків // Схід. Аналітично-інформаційний журнал. – березень – квітень 2009. – №2 (93). — С. 62 – 65.
10. Боян С.П. Аграрні мотиви у весняно-літній календарній обрядовості бойків // Вісник Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. Серія історія. 2009. – Випуск. XV. – С. 107 – 114.
11. Боян С.П. Календарна обрядовість бойків в сучасних дослідженнях українознавців (до історіографії проблеми // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – К.: Українське агентство інформації та друку "Рада", 2009. – Т. XXIII. – С. 296 – 302.
12. Боян Світлана. Дівоча ворожба у весняно-літній обрядовості бойків // Гілея. Науковий вісник. – К., 2010. – Вип. 36. – С. 124 – 132.
13. Волицька І. Театральні елементи в традиційній обрядовості українців Карпат кінця ХІХ - початку ХХ ст. , Інститут народознавства НАН України. – Київ : Наукова думка, 1992 . – 138 с.
14. Воропай, О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. Т. І. – К. : Оберіг, 1991. – 455 с.
15. Воропай, О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. Т. ІІ – К. : Оберіг, 1991. – 447 с.
16. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні - Львів. : «Кобзар», 1993 . Т. 1: Зимовий цикл (т.1). 1994. - 134 с. Кн. 2, Т. 3, Т. 4 : Весняний цикл(т.3). Літній цикл (т.4). - К., 1994. - 524 с.
17. Климець Ю.Д. Купальська обрядовість на Україні. – Київ : Наукова думка, 1990 . – 144 с.
18. Кислашко, О. П. Православні свята та народні звичаї / О. П. Кислашко, Я. О. Кислашко. – К. : Грамота, 2003. – 152 с.
19. Козяр С. Українська родинна обрядовість. Віхи людської долі: весілля, похорон. - Хмельницький, 2000. - 72 с.
20. Мовна, У. В. Звичаї та обряди українських пасічників Карпат і Прикарпаття (друга половина ХІХ - початок ХХ ст.): монографія / НАН України, Ін-т народознавства. – Львів, 2006. – 208 с.
21. Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів / В. І. Наулко (кер.) та ін. ; [голов. ред. С. В. Головка]. - Вид. 2-е, допов. та переробл. - К. : Либідь, 1993. – 288.
22. Курочкін О. Українські новорічні обряди: "Коза" і "Маланка" : (3 історії народних масок) -

- Опішне : Українське народознавство, 1995. - 377 с.
23. Скуратівський В. Дідух: Свята українського народу . – К. : Освіта, 1995. – 272 с.
24. Скуратівський В. Покуть . – К. : Довіра, 1992. – 234 с.
25. Скуратівський В. Святвечір. Кн. 1. - 1994. - 288 с. Кн. 2. - 1994. - 192 с.
26. Сосенко Ксенофонт. Різдво-Коляда і Щедрий Вечір: Культуролог, оповідь. К.,1994.- 286 с.
27. Традиції та звичаї українців : [в 2 т.]. - К. : Гнозис, 2007 - 2010. Т. 1 : Зима / авт.-упоряд. І. Ю. Квасниця, 2007. - 408 с.
28. Український *modus vestiendi* - спосіб зодягання : Монографія / В.М. Піскун, А.В. Ціпка, Т.Л. Шептицька та ін.; за ред. М.І. Обушного. - К.: Видавничий центр "Київський університет", 2008. - 272 с.
29. Шухевич В. Гуцульщина. Львов, 1899 – 1908. Т. 1 – 5.

Викладач

Боян-Гладка С.П., доцент кафедри етнології і археології